

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בא

- א ..... בצאת ישראל ממצרים - מהות יציאת מצרים לדורות עולם
- ג ..... כיסה את עין 'הארץ' - הכל ביד ה', ואין גבול הטבע מעלה ומוריד
- ה ..... למען תזכור כל ימי חיך - זכירת ההשגחה בכל עת
- ט ..... אין ייאוש בעולם - לעולם לא יתייאש מעצמו ומנאותו
- יב ..... אהבת עולם אהבתנו - הקב"ה אוהב את בניו גם את הרחוקים ביותר
- יג ..... וילכו ויעשו בני ישראל - כוחה של קבלה
- יג ..... וחמל ורחיב - יפתח אפילו פתח דק
- טו ..... הנאהבים והנעימים - הזחירות בבין אדם לחברו בסוד מרע ועשה טוב

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת בא

משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

הרחיב בדבר הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (חודש ניסן ד ה), כי טומאת מצרים היא עצם היותה ממלכת ה'כפירה', וכמו שאמר פרעה 'מי ה' אשר אשמע בקולו' (ה ב), והיינו שלא ראו שיש מנהיג לבירה, רק חשבו שהטבע שולט בעולם ועולם כמנהגו נוהג ומעצמו הוא מתנהל ח"ו, ולכן לא מצאו אל נכון אלא להעמיד את ה'טלה' שהוא בכור וראש למזלות כעבודה זרה שלהם, ונעשו כמי שאומרים הנהגת העולם בידי הטבע והמזל היא... ולכן בבוא זמן הגאולה שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ באותות ומופתים, והראה השגחתו שהוא למעלה מן הטבע, וכל הטבע בלא היה, להורות על הנהגת העולם בידי הקב"ה, וזוהי 'ציאת מצרים' - שנאמין ונדע כי הקב"ה מושל בכיפה ולא המזלות וטבע העולם ח"ו. ולכן נצטוו בני ישראל לקרוא צאתם ממצרים, לקחת טלה הרמוז לבכור המזלות, לשוחטו כ'קרבת פסח' ולזרוק דמו לשם ה', להורות שבה המזלות ג"כ כפוף תחת השגחתו והכל תחת השפעתו ויכולתו יתברך.

בצאת ישראל ממצרים - מהות יציאת מצרים לדורות עולם בפרשתן (יב נא), 'ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם'. ושומה עלינו להתבונן במהותה של 'גלות מצרים' ומה שייכים אנו ל'ציאת מצרים' בדורנו אנו, מה גם שהרי נצטווינו בפרשתן (יג א) 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים', וכן מצינו בתורה מצוות הרבה שכל תכליתם היא 'זכר לציאת מצרים'. ומצינו בספח"ק שכל מהות 'גלות מצרים' הוא חוסר האמונה בהשגחה פרטית ח"ו, וכנגד זה מצוים אנו לזכור יציאת מצרים 'למען נדע כי אני ה' בקרב הארץ'.

ובדבריו הנודעים של ה'רמב"ן' (בסוף הפרשה) וז"ל. ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ... ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ - להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו... א"כ האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה... ומן הנסים הגדולים המפורסמים (כציאת מצרים וקריעת ים סוף בהם שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ) אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה בולה, שאין לאדם חלק בתורת

א. ידוע שהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה מזהיר את חסידיו שבכל יום ויום ילמדו את דברי הרמב"ן הללו.
 ב. המשיל הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (עיי' הגדת רבי שלום' שבדרון, ד"ה קרע לנו את הים) ל'מומחה' שהיה עושה פסלים ובכל גלילותיו לא היה מומחה בדומה לו, במשך ששה חדשים עבד האיש ועשה פסל של סוס והעלה בידו דמות סוס שהיה נראה כאמיתי ממש, משגמר מלאכתו העמיד את ה'סוס' ברחוב העיר וישב על גביו כדי שעוברי אורח יתפעלו מעבודתו ומעשה אומן שהוציא מתחת ידו... מה רבתה פליאתו כי 'אין איש שם על לב' ואפילו אחד מהעוברים ושבים לא שם לבו שיש כאן דבר פלא... הלה 'נפגע' מכך עד מאד, וילך לדרוש בעצת ידידיו מה חסרון יש בסוסי הנכבד... ויאמרו לו אוהביו, טעות בידך, כי אדרבה, לרוב ה'אומנות' שבמעשי ידך להתפאר נראה הסוס כמו סוס רגיל ומה מקום יש בו להתפעלות, כדרך שאין עוברי אורח מתפעלים כשרואים סוס אמיתי ברחוב העיר, דהרי 'כמה סוסים איכא בשוקא'. ויעצוהו, שיקח את הפסל ויחתוך אותו לשנים, ובזה ישתוממו כל עוברי אורח כיצד אירע הדבר שעומד ברחוב סוס שנחצה לשנים... ורק אז יכירו וידעו שבעצם הוא רק פסל ולא סוס אמיתי, ויחשיבו את יגיעתו ואת מעשי ידיו... והנמשל, הקב"ה ברא עולם ומלואו, ואנו מהלכים בו מבלי התפעלות כלל - בבוקר אנו רואים את השמש בגבורתו ובערב את צבאות השמים בתפארתם ואין איש שם על לב כי 'יש מנהיג לבירה' שברא את עולמו יש מאין בחכמה נפלאה עד מאד... מה עשה הקב"ה, שידד מערכות הטבע, הוציאנו ממצרים בעשר מכות, בקע את הים, אבל לא כדי שנסתכל בעצם הבקיעה ותו לא, אלא שנבין עי"ז שכל הבריאה המופלאה מעשי ידיו הם ונכיר את ה'בורא', כמו"כ קרע לנו את הים והולכנו ביבשה כדי שנדע בכל עת שאף ביבשה הננו כבתוך הים, כאותו פסל שהיה צריך לחתוך את סוסו כדי שהאנשים יעמדו יתבוננו ויתפעלו. וזה המכוון בדברי הרמב"ן דהתכלית של כל הניסים המפורסמים הם לא רק כדי שנתפעל מהניסים עצמן, אלא דע"י כך נכיר בניסים הנסתרים שכל הנעשה בזה העולם בהנהגת הבורא נעשה.

הוא מוכרח לעסוק בעבודת העולם כל ימי חייו, עובד ביום ובלילה להשיג מבוקשו וכו', והנה הוא עבד לאשה וללחם ולמוון ולבגד ולחן ורכוש וכו' - כי אינו מבין שרק הקצוב לו יגיענו, ואם אינו קצוב לא יועיל לו כל השתדלויות שבעולם להשיג יותר, מה שאין בן מי שנתאמת אצלו ההשגחה הנה יוצא לחירות מעבודת העולם באומרו - 'בשלום יחדיו אשכבה ואישן כי אתה ה' לבדך לבטח תושיבני' (תהילים ד ט), והכל הוא בהשגחה נפלאה מיוחדת מאתו ית"ש - כל הקצוב יגיע עד פתח ביתי (מאלי), ואם בן איש כזה אינו מבלה ימיו במסחר ובניינים והבלי הזמן, ולבו פנוי לעבודת השי"ת ולתורתו וליראתו ולעסוק במושכלות להשלים צרכי נשמתו כל ימי חלדו.

ומבאר שכאז בן עתה, ישנם אנשים שעדיין משועבדים הם תחת סבלות מצרים - וכל הילוכם, שיחם ושיגם הוא כמו שה'טבע' שולט בעולם ח"ו, ובעיניהם העובד ומתייגע - מרוויח פת לחמו, וחושבים שכפי ריבוי העבודה והיגיעה כך ריבוי הפרנסה, אבל מי שכבר 'יצא ממצרים' מאמין שהבורא יתב"ש מנהיג עולם ומלואו, וזה האיש לא ישתגע ולא יתלהט אחר מצוות ה'השתדלות' לפרנסה, בידעו כי ממילא הכל בידי הקב"ה, ומה יתן ומה יוסף לו ריבוי ההשתדלות. וזה לשון ה'בני יששכר', והנה כשנתוודע כל זה בעת צאתנו ממצרים, הנה יצאנו לחירות עולם היינו חירות עולמי מעסקי עבודת העולם. כי הנה מי שלא נתאמת אצלו ההשגחה בסוכרו שהכל נתון תחת הטבע, הנה

ג. וכך ביאר המהרש"א הא דאיתא בגמ' (ברכות ו:) 'כל הרגיל לבא לבית הכנסת ולא בא יום אחד, הקב"ה משאלו בו (ופירש"י, מה טיבו של פלוני, למה לא בא), שנאמר (ישעיה נ י) מי בכם ירא ה' שומע בקול עבדו אשר הלך חשכים ואין נוגה לו וכו', ואם לדבר הרשות הלך אין נוגה לו, יבטח בשם ה', מאי טעמא משום דהוה ליה לבטוח בשם ה' ולא בטח', וביאר המהרש"א, שכוונת הגמ' לזה שמונע עצמו מבית הכנסת בטענת 'השתדלות', שנצרך הוא לילך להתעסק במסחרו בכדי להרוויח בה ולכלכל את בני ביתו, וסבור הוא שיש מצוה בדבר, אך על זה אמרו שהיה לו לבטוח בשם ה' שיתן לו פרנסתו ולא היה לו להימנע מבית הכנסת בשביל זה.

ודע כי אין כל חדש תחת השמש, וכבר מצינו מלפני שנות דור דורים טענה מפוקפקת זו של 'צורך פרנסה', כמסופר שפעם 'תירץ' את עצמו איש יהודי לפני הרה"ק רבי יחיאל ממוש זי"ע שאינו יכול לשמור על גדר מסוים בענייני קדושה כי הוא חייב לעשות כך וכך 'לצורך פרנסה', ענה לו הרה"ק, אין זו טענה חדשה... כבר מצינו כן לעולמים, שאמרה אשת פוטיפר ליוסף הצדיק 'חותכת אני פרנסה שלך' אם לא תשמע לי (וכדאיתא בב"ר פז י), ואף על פי כן לא שמע לה אלא 'וימאן'...

ד. מעשה הובא בספר 'והאיש משה' (תולדות חייו של רבי משה סאלאווייטשיק זצוק"ל) שפעם אמר רבי משה 'דער אייבירשטער שפילט זיך מיט מיר אויף צאלאכעס' (הקב"ה משחק עמדי) הוא מראה לי מי בעה"ב בעולם, בתקופה שהגעתי לציריך, החלטתי שאני צריך מדיני השתדלות לעשות משהו לפרנסה, הלכתי וקניתי סחורה מסוימת, לפני שקניתי עשיתי חשבון למי יש לי סיכוי למכור אותה, וחישבתי שלאנשים אלו ואלו אין שום סיכוי שיקנו ממני בשום אפשרות בעולם, אבל ראובן שמעון ולוי הם בוודאי יקנו ממני, על סמך זה השקעתי את כספי וקניתי את הסחורה הזאת, והנה בפועל, באתי לראובן ובכלל לא רוצה להכיר אותי, לאחריו באתי לשמעון וראיתי שאי אפשר להזיז שום דבר, אף בבואי ללוי 'קראתי למאהבי המה רימוני' - אף אחד לא היה מוכן להתייחס אלי, עמדתי אין אונים - אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, זאגט מיר דער אייבירשטער, ממשיך רבי משה, נו, רואה אתה איפוא שלא אתה מנהיג את העולם, אלא מאי, אתה חייב לעשות השתדלות, וזה הרי עשית מספיק, כעת, אראה לך שאני מנהיג את העולם, אתה חשבת על א' ב' וג' שבודאי לא יקנו ממך, הנה דופקים בדלת, ומי נכנס - אותה אחד שהיה ברור לי שאין שום סיכוי, שבכלל לא שייך לחשוב, והנה הוא נכנס וקונה את כל הסחורה - אויף צאלאכעס, הוא רוצה להראות לי שאני אכיר שאדע שארגיש מי מנהיג את העולם.

ה. וכתב עוד, הנה נצטוינו במצוה הזאת דוקא בימי צאתנו מארץ מצרים מעבדות לחירות, להורות כי מה שהוציאנו השי"ת לחירות הוא כדי שנהיה באמת בני חורין גמורין רק משעובדים לו ולתורתו ומצותיו, וכמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ו מ"ב) 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', מה שאין כן מי שמבלה ימיו בהשתדלות להרבות הון וברדיפת התאוה הנה הוא עבד משועבד לכסף וזהב ולתאוות שונות, הנה איש כזה יצא ממצרים מתחת שעבודן ונכנס תחת שיעבודים שונים, כלילה לא יישן וביום לא ינוח, ואכתי מעבדי פרעה הוא עובד לכסף וזהב, הנה לחנם

האלוקים ואין עוד מלבדו, וכל העולם מתנהל בהשגחה פרטית ומדוקדקת'. 'והנה באמת רחוק מרשעים, ויפג לבם להאמין השגחה פרטית כזו שאין אדם נוקף אצבעו, ואין שום עשב יבש ונעקר, ואין שום אבן נזרק, כי אם בזמן ומקום הראוי לו, ואין שום תנועה גדולה וקטנה מן הצמצום הראשון עד שפל המדרגות שבארץ ותחת לארץ, הכל מאתו יתברך כפי חכמתו בשמו ולכבודו לגלות אלקותו וחכמתו ומדתו יתברך, עכ"ל.

כיסה את עין 'הארץ' - הכל ביד ה', ואין גבול הטבע מעלה ומוריד

בפרשתן (י ד-ה), 'הנני מביא מחר ארבה בגבולך, ונסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ ואכל את יתר הפליטה הנשארת לכם מן הברד, ואכל את כל העין הצומח לכם מן השדה'. הקשה הרה"ק רבי שאול ידידיה ממאדו"ץ זי"ע (ישא ברכה, ד"ה

ובזה מבאר ב'דרך פיקודך' (מ"ע יח) מדוע קידשה תורה את הבכורים, להקדיש כל 'ראשית' קדוש לה' בכור פטר רחם, וראשית פרי אדמתינו, וראשית דגנינו, וראשית עריסותינו, כדי להודיע בראשית כל 'קנין' והשגה שהאדם קונה ומשיג, ונראה לו שב'טבע' העולם נולד לו הבן, או גדל פרי אדמתו וכו' (ו"ל), לזכר זה נצטוונו אנחנו עמו אשר בחר אותנו לחלקו, להקדיש לו כל צורת ראשית, דהיינו בכור פטר רחם, וראשית פרי אדמתינו, וראשית דגנינו, וראשית עריסותינו, להורות על כל ראשית הטבע והמזל וכל עסקינו בטבע הכל משועבד להבורא עולם והוא המשגיח על כל, עכ"ל.

וכך איתא מהרה"ק רמ"מ מוויטעבסק זי"ע (פרי הארץ בפרשתן) בבואו לבאר הטעם מדוע הכביד הקב"ה את לב פרעה ועבדיו ועשה בהם שפטים, שהיה הכל למען ישיחו בני ישראל בנפלאותיו וידעו כי ה' הוא

יצא ממצרים, דיציאה ממצרים נקרא חירות עולם שיהיה לנו חירות משעבוד העולמי, מה שאין כן איש כזה אכתי מעבדי פרעה הוא.

וז"ל ב'דרך פיקודך' (מ"ע ו חלק המחשבה) ממילא בידיעה זאת יתבונן האיש הישראלי שלא יועיל לו שום השתדלות העולמי למלאות רצונו, רק הפקת רצון השי"ת בחוקי התורה אשר הם רצונו, בזה יתמלאו טובותיו בנפשו וגופו בכל עניני עוה"ז ועוה"ב, ויוציא זמנו רק בעבודתו ית"ש ולא בעבודת העולם וענייניו כי אין בזה תועלת, ולא יגרע ולא יוסיף בהונו ורכושו וכל ענייניו ברוב השתדלותו בטבעיות במסחר וכיוצא ובמלאכה וברפואה, ומחויב האדם להשליך כל יהבו וכל עניניו על המשגיח וכל יכול.

ו. מעשה נפלא שמעתי מהנוגעים בדבר, בארה"ק בעיר 'מודיעין עילית' נלב"ע (בשנת תשע"ח) יהודי יקר של"ע סבל הרבה יסורים בימי חייו, היהודי הנ"ל עלה לפני שנים רבות מארה"ב והתיישב בירושלים, עד לפני כמה שנים כשנפטרה זוגתו ל"ע ומצב בריאותו החל יורד מטה אז עבר האיש לדור בסמיכות לבניו במודיעין עילית.

באותם הימים פנו בני משפחתו להעתיק את ה'אדרעס' (כתובת מגוריו) שלו המופיע ברישומי האוכלוסין (בתעודת הזהות) מירושלים למודיעין, אך משום מה, לפליאתם צצו בכל פעם עיכובים שונים ומשונים, ראשונה היה ה'משרד' (אפיס) שלהם סגור, בשנית לא חש היהודי בטוב וכו' וכו', עד שנתייאשו מכך בני המשפחה והשאירו את האדרעס שלו כתובה בעיה"ק ירושלים אף שבפועל היה מדורו במודיעין עילית.

כאשר נסתלק אותו יהודי ז"ל לבית עולמו החלו בני משפחתו לתור אחר 'חלקה' כדי שיוכלו לקברו בסמיכות לרעייתו ע"ה שנפטרה כמה שנים קודם, ומנוחתה כבוד בהר המנוחות, כידוע אין ההר שם משופע במקומות קבורה ריקים ולכן תנאי ראשון הוא שיהא הנפטר מ'בני ירושלים', וכאן נתגלית יד ההשגחה המופלאה שסיבב הקב"ה לפני כמה וכמה שנים ב'עכובים' שונים לדבר פשוט כל כך - שלא יוכלו להעתיק את האדרעס שלו למודיעין, ובזכות זה (כשנשלח לחברה קדישא צילום של הת.ו. שלו) הוכר האיש כתושב ירושלים, ומיד קיבל חלקה בעיה"ק ירושלים באחד מהמקומות האחרונים שבאותה 'חלקה' בסמיכות לרעייתו כרצון בני המשפחה (בתוספת המשך השגחה מופלאה נוספת ואכמ"ל) והדברים מופלאים. ללמדך, שפעמים חרה אפו של האדם, אוי, אוי, מדוע גרע מזלי, ואף דברים קטנים ופשוטים אין בידי 'לסדר' ואינו נח ושקט כל עוד לא יגיעו הדברים לידי ה'סדר' שהוא העלה בדמיונו שכך וכך צריך להיות, לזה אמרינו, השקט סערת רוחך, תנוח בשלום על משכבך, יש מנהיג לבירה, יש בעל הבית היודע את אשר לפניו, ראייתו עמוקה וארוכת טווח פי אלפי אלפים מראייתך והשקפתך, הכנע עצמך לפניו וטוב לך בזה ובבא, יבוא יום ותודה על האמת כי הכל היה לטובה.

באר הפרשה - פרשת בא

מבעו של עולם, שלא בהשגחה פרטית על כל צעד ושעל, ורצה הבורא שיכירו וידעו כל באי עולם שאין כל 'שבע' עומד בפני ה'. לזה אמר הנני מביא מחר ארבה 'בגבולך', כי לשבע יש 'גבול', אבל הנהגת ה' שלא כדרך הטבע היא - אין לה כל גבול וחוק. והקב"ה משדד המערכות כרצונו, לזה בא הארבה בגבולך - לבטל את המחשבה שיש 'גבול' והנהגה טבעית בלבד, וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ שתתכסה 'הארץ' ממך, ושוב לא יביטו על הארץ - לאמר ח"ו שעולם כמנהגו נוהג עפ"י דרך הטבע, אלא יאמינו שהכל בהנהגה ניסית מאת ה'.

והנה נאמר (קהלת א ג) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש' ובמדרש (קה"ר א ג) אמרו 'תחת השמש אין לו יתרון, אבל למעלה מן השמש יש לו'. ולענייננו יבואר, כי המאמין שכל ההנהגה בעולם אינה כי אם תחת השמש - בדרך הטבע, אין לו יתרון ותקווה, כי הטבע מוגבל לפי חוקיו, ופעמים שייגמר לאדם מאבלו אשר יאכל ומניין לו עוד. אך המאמין בלמעלה מן השמש - שהקב"ה מנהיג את העולם בהשגחה פרטית, לזה 'יש יתרון', כי יזמין לו הבורא פרנסתו אף למעלה מן הטבע, וכן בשאר ענייני עולם.

א. מדוע נאמר 'בגבולך' במכת ארבה, שלא נזכר כן בשאר המכות, וכן נכפל בהמשך הענין (פסוק יד) 'וינה בכל גבול מצרים'. ב. מדוע כפל לומר 'וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראות את הארץ'. ג. מהו 'ואכל את כל העץ הצומח לכם מן השדה', וכי יש עץ בעולם שאין גידולו וצמיחתו מן השדה.

ומבאר, כי פרעה לא האמין שכל המתרחש בעולם בהשגחה פרטית מאת ה' הוא, ובטיפשותו סבר שהעולם מתנהג עפ"י חוקי הטבע, בלא השגחת ה' עפ"ל. והנה ארץ מרמו לדרך הטבע, ואילו שמים מורים על היציאה מן העולם למעלה מדרך הטבע. וכן נאמר באברהם (בראשית טו ה) 'ויוצא אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה', וברש"י, אמר לו הקב"ה 'צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן' - עתה, הבט נא השמימה, וראה את ההשגחה העליונה שמעל לדרך הטבע, ואל תביט על הארץ - הרומזת על ההנהגה הטבעית, כי בדרך הטבע אינך מעמיד תולדות, אבל למעלה מדרך הטבע תעמיד תולדות ככוכבי השמים לרוב.

עפ"ז יבוארו הפסוקים, דמכת הארבה באה לבטל מחשבות כפירה, שהעולם מתנהל מעצמו עפ"י

ז. המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל היה אומר, נמצאים בעולם ריבי רבבות בעלי חיים המתגוללים באשפתות וכדו' ונראה שאין להם 'דואג' לפרנסתם, ולא עוד אלא שמגרשים אותם מכל מקום. ואעפ"כ מעולם לא מת בעל חי מ'רעב'... כי הקב"ה זן ומפרנס מקרני ראמים ועד ביצי כינים. ואם ב'בעלי חיים' כן, ק"ו לבני האדם שנבראו בצלם שלא יניח אותם הקב"ה שישארו מבלי מזון, א"כ דאגה מנין...

מעשה שהיה ביהודי מארץ הקודש (שלצורך המעשה נקרא לו) בשם 'משה פרידמאן'. יהודי זה היה מתחילה עשיר ונגיד גדול, ואף גמ"ח גדול ניהל מכספו אשר חנן אותו ה'. והנה לפני כמה שנים כשמשרב גדול עבר על העולם, איבד היהודי כרבים אחרים את כל רכושו בתוך שעות ספורות, ובין לילה נהפך מיהודי עשיר ובעל יכולת לעני מרוד. אלא שהוא לא התייאש והתחזק במצבו, ואף המשיך להחזיק את הגמ"ח.

כעבור זמן ומצב פרנסתו המשיך לרדת מיום ליום, בלית ברירה וברצותו להעמיד את הגמ"ח הנודע על תילו נדד לארה"ב, 'לזכות' נדיבי עם שיתנו מהונם למען ימשיך הגמ"ח להיות לעזר לבני ישראל שבארה"ק. בימי שהותו באמריקה עבר עם 'מלווהו' על פני ביתו של יהודי מעשירי העיר, אך הלה המשיך עמו בדרכו ולא שם פניו לבית העשיר, שאלו היהודי וכי אינו מן הראוי להתדפק על שערי בית זה, ענהו המלווה, אכן, מבית זה יוצאים סכומים אדירים לצדקה לכל הבא בשעריו, אלא שמאד מאד קשה 'לזכות' להיכנס לתוך שעריו. כי אין בעה"ב מכניס אליו אלא מנהלי מוסדות ועסקנים ידועים. היהודי החליט לנסות ב'תורת השתדלות'. דפק על שערי הבית ו'שומר' הבית ניגש אליו וכששמע שיהודי זה נקרא בשם משה פרידמאן מיהר להכניסו אל תוככי הטרקלין, הושיבו בכבוד, ומיד קרא בעה"ב לעברו מרום שבתו למעלה, הנה אנוכי יורד אל מע"כ (הלה לא ידע ולא הבין מדוע נחרדו הכל לקראתו), בעה"ב התיישב לידו... ובתוך כמה רגעים נתבררה טעותו, כי באותה שעה נקבע לאיזה 'עשיר' אדיר ושמו כשמו - משה פרידמאן לבוא הנה לחתום על עסקי בניין גדול שהם עומדים לבנות יחדיו במאנהעטן, ובטעות הכניסו אותו במקומו. אבל אמר לו העשיר מכיוון שכבר נמצא אתה בביתי, הגידה נא לי מה הביאך הלום, סיפר לו היהודי בקצרה כי

שפרעה היה המושל, והיה מכחיש שהעולם מתנהג על פי השגחתו יתברך - הכל במשפט וצדק, והיה אומר שהעולם (ה') כמנהגו נוהג על פי דרך הטבע, ולהיות שישראל היו נתונים אז תחת ממשלתו כמעט שנשקעו בזה וכו'.

וזהו אומרו ואכל את 'יתר' הפליטה להורות שאין לכם יתרון, יען הנכם מאמינים שהכל בדרך הטבע וסבורים כי 'העץ הצומח לכם מן השדה' באופן טבעי - שהשדה מגדלת עצים, ואינכם מאמינים שאף העץ גופא צומח מן השמים - בגזירת שמים ולא בטבע כלל.

ובאמת עדיין לא נטהרנו מכתם זה ככל הצורך, ועדיין מרקד בינינו היצר הרע, שמכנים הרחורים אלו בלבנו להאמין על דרך העברה במקריות". ובכדי לצאת ממבוכה זאת אנו מחויבים להזכיר את 'יציאת מצרים' בכל יום, ולהאמין באמונה שלימה שהכל מאתו יתברך ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה וכו', ומה מצעדי גבר

למען תזכור כל ימי חיך - זכירת ההשגחה בכל עת

מועין הדברים כתב גם בספר 'תשואות חן' להרה"ק רבי גדליה מליניץ ז"ע (פרשת וארא ד"ה והפליתי) שפרעה מלך מצרים היה מכחיש את ענין ההשגחה פרטית, וז"ל. גלות מצרים היתה מה שהאמינו במקריות,

גם הוא היה עד לאחרונה עשיר גדול, עד שנתהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו, וכעת הוא נע ונד לחיזוק הגמ"ח'. על אתר כתב לו העשיר צ"ק על סך מאה וחמישים אלף דאלער. חזינן מכאן דרכי ההשגחה העליונה, שזימן הבורא שני משה פרידמאן לפונדק אחד - כי הנקצב לאדם יגיע אליו עפ"י השגחה עליונה.

ח. ומביא בשם הרב המוכיח ז"ל אשר שיחתו צריכין לימוד, לומר על דרך הלצה, בפסוק (שמואל א' כ כו) 'מקרה הוא בלתי טהור הוא, פירוש שכאשר מאמין ח"ו במקריות סימן הוא שודאי בלתי טהור הוא... וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק - מה'.

ט. וכך כתב הרה"ק היסוד העבודה ז"ע (ח"ד פ"ג, וכן הוא בשם משמואל הגש"פ ד"ה ואפילו כולנו חכמים) שכמו שלכל מצווה מתרי"ג המצוות יש סגולה מיוחדת, וכגון מצוות ציצית - ולא תתורו אחרי לבבכם, כך סגולת מצוות סיפור יציאת מצרים והלימוד בה להביא את האדם לחיזוק באמונתו. כי על ידי שיתעמק בניסי הקב"ה ושהוא בעל היכולת כולם לשדד כל מערכות הטבע, הרי אמונתו ובטחונו מתגברים בקרבו ולא תאבל נפשו בכל אשר יארעהו, ובכל עת לא יסמוך אלא על הבורא יתב"ש לבדו.

י. כי אכן, אין די בזכירת יציאת מצרים אחת בשנה - בחג הפסח, אלא נצטוונו 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך' (דברים טז א), ובטעם הדבר, כי כן הוא בכל ענייני רפואה, יש רפואות שמספיק לקחתם אחת לתקופה ארוכה, ויש שנצרך לו מידי יום ביומו, כי ה'חיזוק' לגוף האדם ב'וייטאמין' (ויטמין) וכדו' די בפעם אחת לכמה ימים - כל חד וחד לפי עניינו, לאידך, ה'לחם' נצרך לאדם מדי יום ביומו, ולעניינו, מועדי השנה הם כדוגמת 'וייטאמינים' שהשפעתם מיום המועד אל כל השנה, מיום הקדוש שואב האדם טהרה לנפשו לכל השנה, וכן ימי חג הסוכות או חג הפסח השפעתם נמשכת עד אחרית שנה, אך מצוות 'זכירת יציאת מצרים' על האדם לקיים בתמידות, כי ה'אמונה' היא לחם חוקו של כל יהודי באשר הוא, ומבלעדיה חיינו אינם חיים. ויעמיק בניסי יציאת מצרים ובנפלאות ה' - לא באמירה ובהבנה מקופיאה, אלא ילמדם ב'שנים מקרא ואחד תרגום' - לתרגם את הדברים ללבו, שלבו יתמלא באמונה טהורה וזכה בריבון העולמים.

הא למה הדבר דומה לאדם שחש בגרונו, ונתן לו הרופא 'כדור' חמוץ וחרוף למצוץ, שהוא יעזור לו להעביר את כאביו, אולם הלה בלע את הכדור מבלי למצוץ - פשיטא שלא הועיל לו מאומה, והכי נמי צריך 'למצוץ' את סיפור ה'מכות' האותות והמופתים, וכל המאריך להתבונן בסיפור יציאת מצרים הרי זה משובח.

ועל כך נאמר (חבקוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', שלא כתיב 'באמונתו יאכל', כי במידי ד'אכילה' מספיק לאדם שיאכל כמה פעמים משך היום, אבל ב'אויר לנשימה' אוי לו לאדם שיפסיק נשימתו אף לכמה רגעים כי מיד ישיב נשמתו ליוצרו, ומטעם זה השוו את ה'אמונה' לחיי האדם כלומר לעצם החיים ונשימת האויר שאדם נצרך לכך בכל עת ובכל רגע, ואוי לו למי שמאבד מסברו בכוראו אפילו לרגע אחד.

וכבר התבטא בקדשו הגה"ק ה'חזון איש' ז"ע שכמו החפץ לשמור על חום כוס הקאווע, הרי עליו להעמידו על האש (אף כי יעמידו על אש נמוכה מכל מקום 'אש' הוא), כי אך יסירנו מן האש שוב יתקרר ויצטרך חימום מתחילה, כך בענייני האמונה על האדם לחזור על הדברים כסדר שוב ושוב, וכך תישאר רתיחת אש האמונה בעצמותיו.

באר הפרשה - פרשת בא

בוננו, כל פסיעה ופסיעה בכונה מכוונת לנסתרות שלה' אלוקינו". ...וע"פ דבריו ז"ל ביארתי דברי רז"ל (שבת

יא. ויש לו לאדם 'להשים לבו' לקנות בנפשו את קנין האמונה והבטחון, כי בלא זה אף אם יראה עין בעין את יד ה' ימצא 'תירוצים' לומר כי אך מקרה הוא ולא מיד ה' בא לו, כביאורו של הגרי"ז מבריסק זצוק"ל את האמור בפרשתו כשהזהיר משה על מכת בכורות, ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא ד), וברש"י, אמר משה 'כחצות הלילה' ולא 'בחצות הלילה' - שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמר, משה בדאי הוא. והדברים מבהילים, כי עומדים הם ב'מכת בכורות' שם נאמר (שם ו) 'והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהיתה וכמוהו לא תוסיף', וראו הכל את יד ה' המכה בהם בכל תשעת המכות שקדמו, ודבר אחד מדברו לא חזר ריקם עד עתה, ואעפ"כ חשש משה רבינו שמא ידקדקו ב'שעה' ויאמרו אין זה מכוחו של מקום חלילה, כי הדבר לא היה מדויק ברגעים כפי מורה השעות שבידם... כי מי שאינו מאמין לא יראה אף את הנגלה לנגד עיניו, בעוד שזה האוחז בפלך האמונה רואה את יד הבורא אף בנסתר מעיניו.

וכבר מבואר בכתבי הקודש (שער הפסוקים פר' וישב ד"ה להיות, ובשאר ספה"ק) שלא סגי ב'דיעה' בעלמא באמונת ה', כי 'פרעה' אותיות 'הערף', כלומר, שמקום אחיזתו הוא בעורף, וכל טומאתו להקים 'חציצה ומחיצה' בין המוח ללב (ב'עורף'). שידיעת האמונה הברורה בבורא ובהנהגתו, לא תכנס לתוככי לבו, ולא תתערב האמונה בתמצית דמו. וזוהי 'יציאת מצרים' - שנצא מקליפת 'הערף' זו לחרות עולם, וכל ידיעתנו באמונה תכנס היטב ללבנו להיות כל הנהגתנו על פי אמונת אומן.

פעם שאל אחד הרופאים את הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנז זי"ע, ילמדנו רבינו - מה הם עיסוקיו של הרבי, ענה ה'דברי חיים' הנני מתעסק בבניית 'גשר', ומשתמה הרופא לפשר דבריו, ביאר לו הד"ח שהוא בונה גשר ממוחו אל ליבו (מעל העורף) - לחבר את כל הידיעות אשר במוחו אל תוככי לבו, שאף הוא יהא משועבד לעבודתו ית"ש.

סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצוק"ל מעשה ביהודי שלמד פרקי 'רפואה' אצל הנכריים ביוהנסבורג - כיצד משחררים את הגב והשדרה שנתפסו בגופו של אדם... משבא להפרד מ'רבו' הנכרי בעלותו לארץ הקודש, בירכו ואמר, אה, הינך נוסע למקום היהודים, טוב מאד, כי שם יהיה לך פרנסה בהרחבה, כי ראיתי כתוב בחומש שהם 'עם קשי עורף' (שמות לד ט) והרבה פעמים 'נתפס' להם העורף, אמר לו היהודי (שהבין את 'בורותו' של הנכרי) דברי הבל דיבר מע"כ, כי ל'קשיות עורף' הלזה לא יועיל אף רופא שבעולם לרפאותם...

וכך מסופר על אחד מהבחורים שהסתופף בצילו של הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, שהחל להתדרדר מטה מטה, בהשפעת חברים רעים... קרא לו ה'דברי שמואל' לתהות על קנקנו, ומשראה שהשמועות נכונות הן, פנה אל הבחור ואמר לו, מאחר שהסתופפת בצילי מבטיח אני נאמנה שלא תמות מזה העולם ללא תשובה. בחור זה המשיך לירד מדרך התורה והמצווה עוד ועוד, עד שהגיע לארץ הקודש אל אחד הקיבוצים הרחוקים ביותר מכל נדנדוד של 'אידישקייט' (יהדות). והנה ביום מן הימים יצא הבחור לרחוץ במי הים, לאחר זמן מה פרצה רוח סערה בים וגבהו גלי הים למאד, וכמעט הטביעו את הבחור, מיד חשו אליו אנשי ההצלה להצילו, והנה בתוך כך שמעו איך שהוא זועק בשארית כוחותיו 'תשובה... תשובה...' לאחר שחלצוהו ושבה רוחו אליו, פנו אליו אנשי ההצלה ושאלוהו לפרש זעקותיו 'תשובה, תשובה, ויען להם 'פורק עול' זה, שבימי עלומיו היה מחסידי ה'דברי שמואל', והוא הבטיחו שלא ימות בלא תשובה, על כן בשעה שראה כי כלתה אליו הרעה, ועוד מעט קט הולך הוא להסתלק מן העולם, החל לזעוק 'איני עושה תשובה... איני עושה תשובה...' ובכך הייתי מובטח שלא אמות - דהרי הרבי הבטיח שלא אמות בלא תשובה. עתה, בינו נא והתבוננו בהאי עובדא, איך ש'פורק עול' זה האמין באמונה איתנה ועצומה כי מה שיצא מפני הרבי - כן יקום וכן יהיה, ומכל מקום המשיך להיות כופר, ולא חזר בתשובה אפילו על 'פתחה של גיהנום'... וכתשובתו של פרעה, שאמר ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים, ומ"מ לא שינה את הנהגתו לטובה אפילו כמלא נימא, הבה נא נזהר שלא נהיה בדומה לו בנסיונות העוברים לפנינו.

וכבר אמרו (שם משמואל ויחי תרע"ח בשם הרה"ק הר"ב מפשיסחא זי"ע, עיי' שפת אמת תולדות תרע"ד) דהוא דומה לעשו הרשע, שידיעות רבות היו לו ב'ראש', ממה שראה אצל יצחק אביו. אלא שכל אלו לא השפיעו במאומה על 'מעשיו', ע"כ, רק ראשו שהיה 'טוב' נקבר במערת המכפילה בקברי אבותיו (פדר"א סוף פל"ט).

וכן הוא גבי 'פרנסתו של אדם', כמו שכתב הגה"ק החזו"א זי"ע (אמונה ובטחון פ"ב ג) וז"ל. ומה שאנו רואים בחיים ראובן איש מוסרי ו'זמרת הבטחון' על שפתיו, תמיד מגנה את רוב ההשתדלות ומתעב את הרדיפה אחר פרנסה.

הרעב, שהרי מכל קצוי תבל באו לקנות שם אוכל להשיב נפשם בשנות הרעב, וכל זה הוא כעין 'שפחה כי תירש גבירתה'.

אמנם 'בצאת ישראל ממצרים' נתגלה ש'שחוק' גדול שחק ה' במצריים, שהראה להם כאילו הם אוצרים הון ועושר רב לעצמם, ולמעשה, תכלית דבר היה שכל ההון והעושר הלז יגיע לידיהם של בני ישראל, ותקויים הבטחת הבורא 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' (בראשית טו יד). ומטעם זה גופא ירדו בני ישראל ונשתעבדו למצרים, כדי שבגמר השעבוד יצאו ברכוש גדול, ויעשו את מצרים כמצולה שאין בה דגים (ברכות ט:), נמצא שכל ההסתר פנים בשעבוד בני ישראל לא היה כי אם לתכלית טובתם.

וזוהו תכלית 'סיפור יציאת מצרים' - את אשר 'שיחקתי' במצרים, כי הנה כל זה (הרעב והשועב ושעבודם) ארך כג' מאות וכ' שנה, והרבה מבני ישראל לא ראו את הטובה אלא נולדו ואף מתו בימי הרעה, אבל המאמין יודע שהבורא הוא 'היה הוה ויהיה' - והוא עשה הכל על פי חשבון, לזה עלינו לספר ביציאת מצרים שעל ידי זה תקבע האמונה הטהורה בלבב בני ישראל לכל הדורות, שבכל נסיון והסתרה ידעו כבירור שהקב"ה

לא. 'אמונת זה סדר זרעים' - כי האמונה הוא סוד הזריעה להיות צומחת על ידה כל המידות טובות לאדם, ומתקיימין אצלו, כי לולא האמונה כל המדות טובות שבאדם אפי' מצד טבעו נכמשין ולא יעמדו ימים רבים.

ועל ידי השרשת האמונה תמיד לא יירא ויבהל גם בימי ה'רעה'², ושמע נא לדברי הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ ד"ה אשר התעללתי) על הא דכתיב בפרשתן (י א-ב), 'ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שייתי אותותי אלה בקרבו, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, וברש"י התעללתי - שיחקתי. ומבאר מהותו של 'השחוק' אשר שחק הקב"ה על המצריים, כי הנה בהיות אבותינו בארץ מצרים עבדים לפרעה הרשע, היה יכול לעלות בלבבם תמיהות וקושיות, על מה אירע ככה להם עם ה' - בני בכורי ישראל, להיות משועבדים בתכלית השעבוד למצריים, באופן שהיה נראה שישארו הם ובניהם עד סוף כל הדורות משועבדים לפרעה במצרים, (ובפרט, שהרי פרעה מבני בניו של 'כנען' הוא שנתקלל על חטאו של חם - 'ארור כנען... ויהי כנען עבד למו' (בראשית ט כה-כו), וכיצד אירע שבניו של חם משתעבדים בבניו של שם) ועוד יפלא, על מה שכל הכסף והזהב שהיה בעולם הגיע למצרים בשנות

ואמנם, (כל זה כל עוד ש) הוא איש מצליח ובחנותו לא יחסר לו לקוחות, ואיננו זקוק לרב השתדלות, (ולכן) הוא אוהב את הבטחון, כי הלא גם הבטחון מראה לו פנים שוחקות. והנה נפתענו פתאום לראות את ראובן הבוטח מתלחש עם נעריו ואנשי עצתו איך להפר עצת רעהו האומר לפתוח חנותו והוא מלא עצב מזה, ובהיות תחילתו רק בחביון לבו ומתבייש לגלות הדבר פן יהי' לחרפה בעיני מכיריו, הולך ומאבד גם מדת הבושה בסופו, ומתחיל בהשתדלויות גלויות להניא מחשבת רעהו, ולאט לאט הולך ומתקדם בדרך עקלתון, ומדת הבושה תמס תהלך מקרב לבבו, ועושה בגלוי מעשים נבזים ופעולות שפלות לעין כל חי, וההתחרות שבינו ובין רעהו מתפרסמת תכלית הפרסום ונעשה לשיחת הימים, ולא ידע הכלם. ובודה טעמים ונמוקים אשר בשקר יסודם כדי להצדיק את מעשיו, עוד מתחכם להוסיף ביאורים חדשים לבקרים שכל מה שמתחרה נגד רעהו הוא 'לשם שמים' וע"פ תורת המוסר... עכ"ל, עיי"ש עוד.

שנה אחת בליל 'ניטל' ישב הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע ושיחק במשחק ה'שחמט' עם הרה"ח ר' דוד ראזנבערג ז"ל (כמנהגם של כמה צדיקי עליון, ומי יבין דעת קדושים), ור' דוד ניצח את ה'אהבת ישראל' פעם אחר פעם. נענה ה'אהבת ישראל' ואמר לו, הרי אף אנכי מכיר היטב את כללי המשחק, ומכל מקום אתה הוא המנצח, והסיבה לכך, כי אני רק 'יודע' את הכללים, אבל אתה 'חוזר ומשנן' אותם, ולענין 'עבודה' נאמר - לא סגי לאדם ב'ידיעת האמונה', אלא העיקר תלוי עד כמה הוא חוזר עליה שיהיו חקוקים היטב על לוח לבו.

יב. וכך רמז הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע בפרשתו (י י-יא) 'יהי כן ה' עמכם, לא כן לכו נא הגברים', וז"ל, יש לומר בדרך רמז, כשאדם אומר כל דעביד רחמנא לטב, ואם רצון הבורא כן יהי כן אזי אכן ה' עמכם - מדת הרחמים (כידוע ששם הויה"ב ב"ה מורה על מידת הרחמים), אבל אם לא כן - היינו שקורא תגר ואומר, לא כן, אזי ילכו נא הגברים, ממשיך גבורות ודינין ח"ו.

באר הפרשה - פרשת בא

זה להם כי אם חטאנו - בשוגג, שהרי עדיין לא ראו שהכל 'הכנה' לטובתם, אבל אנתנו, אם תחלש אמונתנו בשעת הסתר לא יחשב זאת כשוגג אלא - העווינו והרשענו במזיד, והטעם, מאחר שאבותינו במצרים לא השבילו נפלאותיך, עדיין לא ראו לנגד עינם את גילוי עומק דרכי ה' שעומדים הם לצאת משם עם כל רכוש זה, על כן וימרו על ים סוף, אבל הדורות שלאחריהם שכבר ראו וידעו את גודל הניסים שעשה הקב"ה לאבותיהם במצרים, אם כן יש להם להבין ולדעת כי כל קושי אינו כי אם הקדמה והכנה לרוב הטובה שקרובה לבוא עליהם, ואם כן 'מה יתאוונן אדם חי' טו.

מסובב כל הסיבות לטובתם", אלא שבשעת מעשה אין בידי 'בשר ודם' להבין דרכי ההנהגה העליונה, ועבודתם היא להאמין שהכל לטובה ולקוות לחסדיו יתב"ש".

עפי"ז מבאר החת"ס את הכתוב (תהלים קו ו-ז) 'חטאנו עם אבותינו העווינו הרשענו, אבותינו במצרים לא השבילו נפלאותיך לא זכרו את רוב חסדיך וימרו על ים סוף'. שהרי 'חטא' היינו עבירה ב'שוגג', ו'עוון' הוא ב'מזיד' (וימא לו:), והנה אבותינו שהיו במצרים אף אם הוקשה להם על דרכי הבורא עמם, לא היה

יג. וכה כתב הגאון רבי שלמה קלוגר זי"ע (חכמת שלמה או"ח סימן מו) על דברי ה'מחבר' כשנועל מנעליו יברך שעשה לי כל צרכי וכו'... וז"ל, ועוד י"ל בטעמו של דבר דהנה רמז גדול רמזו בזה, דהנה בברכת שעשה לי צרכי מקיים אדם תמיד מאמר חז"ל (ברכות נד.) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, דהרי אומר בכל יום 'שעשה לי כל צרכי' והרי יש ימים דהוי ח"ו רעה על האדם ואיך יברך שעשה לי כל צרכי, ובע"כ אומר דגם הרעה הוה טובה, ומודה גם על הרעה. והנה, מה דהרעה הוה טובה היינו כמו שאמרו חז"ל (ברכות ה.) דהיסורין מביאין לחיי העוה"ב... והנה, אדם הצדיק נקרא 'הולך' דהולך ממדריגה למדריגה, ולכך נתקן בברכת מנעלים, כמו דהמנעלים הוה צורך הליכה דאם יושב במקום אחד א"צ מנעלים, רק לילך צריך מנעלים, כן הכי נמי, צריך האדם ליסורין, כי עיי"כ יהיה הולך להתדבק בו יתברך לקיים התורה והמצוות, לכך נותן הודאה על הרעה ואתי שפיר בעזה"י. עכ"ל. יד. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע סיפר, שפעם הלך ביער והתנפלו עליו חבורת שודדים שבקשו לרצחו נפש, לפתע הגיע לשם ראש השודדים, שהוא הכיר את הרמ"ל, היות ומלפנים היה נוהג תדיר לסור אל ביתו של הרמ"ל לאכול ולשתות, שהרי ביתו של רבי משה לייב היה פתוח לרווחה בפני כל בריה שבעולם להאכילם ולהשקותם, ואמר לו, דע לך כי איני יכול להרגך נפש, אלא אקחך אל מקום דירתנו שבו אנו מסתתרים, ושם נמצא גם בני הילד וחפץ אני שתלמדנו 'מעט' תורה, ואכן התיישב רבי משה לייב ללמד את הילד, אך מוחו של הילד היה אטום וסתום, ולא הבין דבר וחצי דבר ממה שלמד, בכל ערב בחזור אבי הילד - ראש השודדים אל ביתו, היה בוחן את בנו על כל מה שלמד, וכאשר היה רואה שלא הבין מאומה היה מפליא בו מכות נמרצות, אך הבן היה שותק ולא גנח אפילו גניחה אחת מחמת כאב. משעברו מספר שבועות, ולא נקלט דבר במוחו של הילד, שחרר אביו את רבי משה לייב לחפשי, ושלח עמו את הנער שיורהו את הדרך למקום יישוב.

בהליכתם שאל רבי משה לייב את הנער, היאך יכולת לעמוד איתן ולשתוק בעת אשר אביך הכה אותך כה קשות, ענהו הנער, הרי זה כלל הראשון שמלמדים בבית חבורת השודדים - להחריש ולא לענות בשעה שאנשי הצבא לוכדים אותנו... כדי שלא יבינו מאתנו היכן משכן השודדים. המשך הרמ"ל ושאלו, ועדיין לא ידעתי באיזה כח הינך מתחזק לעמוד כצור החלמיש, הסביר הילד - ג' כללים לימדונו, א'. לידע ולזכור שאין המכה מכה לעד ולעולמי עולמים ובקרוב יבוא הזמן שהמכות יחדלו ותבוא הרווחה. ב'. שהמכה הוא 'אביו' רחומו - וסוף סוף 'רחמי האב על הבן' וודאי לטובתו ולהנאתו הוא, ג'. בכל מכה ומכה מדמה אנכי לנפשי שזו היא המכה האחרונה, וממילא תתחזק רוחי בקרבי.

לימים נענה הרמ"ל ואמר, שמינוקא זה למד דרכי עבודת האמונה, אף בשעה שהוא מיוסר ומוכה, ראשית, לדעת ש'לכל תכלה ראיתי קץ' ועוד יתהפך עליו הגלגל ויזכה לחיים טובים ומאושרים. שנית, לדעת שהמכה אותו הוא אביו שבשמים, והכאתו ברחמים גדולים וחסדים מרובים, ושלישית, עליו לחשוב בלבו כי מכה זו היא האחרונה, ומכאן ואילך נכונים לו חיים טובים...

טו. וכן ביאר הרה"ק ה'תפארת צבי' (רבי הערשלה מספינקא) זי"ע (פר' ויגש) דהנה כתיב (תהלים צ טו) 'שמחנו כימות עניתנו שנות ראינו רעה', ומקשה, א. מהו 'שנות ראינו רעה' וכי רק 'ראינו' את הרעה והרי הרגשנו אותה על בשרנו

חושך כדרך שמתנו כל רשעי בני ישראל בג' ימים הללו - כי אעפ"י שהיו רשעים לא נתייאשו מן הגאולה, הרי שאף רשע כדתן ואבירם אם אינו מתייאש מגאולתו (יציאת מצרים הפרטית בגלות הנפש) לבסוף יבוא לידי תיקונו השלם, מפני ש'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (סנהדרין מד.). וידע כי אהבת ה' אל בניו רחומיו תמיד בתוקפה - לכל בר ישראל, אף אם כבר פגם וחטא באופן הנורא ביותר - תמיד מצפה הקב"ה שישובו אליו בכל לב ונפש". נמצינו למידים שעיקר האדם הוא - שלא יתייאש מגאולתו - וחלילה מלומר הנה אנכי מת ב'שלושת ימי אפילה' בתוככי מצרים הפרטי שלי, שהרי כבר ניסיתי זה כמה וכמה פעמים ולא יכולתי, מן הנראה שכבר אשאר לעולמים ב'מצרים' שלי...

אין ייאוש בעולם - לעולם לא יתייאש מעצמו ומגאולתו בריש פרשתן (י א), 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו', יסוד גדול רמו בה הרה"ק השפת אמת' זי"ע (תרל"א ועוד) שרבים הניגשים לעבודת ה', ומיד יצוצו כנגדם פועלי און - היצר וחילותיו, למנעו מכל דבר טוב, לייאשו מלהתחיל בעבודה, לזה אמר ה' - בא אל פרעה, אל תבהל נפשך מכל אלו המונעים אותך מהתקרב אלי ואל הקדושה, כי אני הכבדתי את לבו - כל אלו אין בהם כח כלל רק 'אני הכבדתי' ואנכי העמדתי אותם נגדך למען הרבות שכרך וטובתך, ומה לך נבהל מהם, אפילו אם נפלת ח"ו על ידם, אל תשת לבך לכל זה, כי מה רב טוב הצפון לאלו המתרוממים מתוך הנפילה, ואינם נותנים לייאוש לשלוט עליהם...^{טז}

ויתחזק שלא ליפול ביד היצר המנסה להפילו בפה הייאוש שאינו שווה מאומה^{יז}. אלא יקום ויאמר

הבט וראה מה שפירש הרא"ש בפרשתן (י כב) מדוע לא מתו דתן ואבירם בשלשת ימי האפילה במכת

כמחט בבשר החי. ב. מהו אומרו 'שמחנו כימות עניתנו' היה לו לומר 'היטיב' עמנו כימות עניתנו - כי החסרון בעניתנו' אינו רק מיעוט השמחה אלא עצם הצער הייסורים והמכאוב... ומבאר בקדשו, כי אנו מאמינים בני מאמינים שכל הנהגת ה' אינה אלא טובה וברכה ואין בה 'רעה' כלל, אין בה אלא ראינו רעה - שנראה כמו שרעה מתרגשת לבוא עלינו, ולזה אמר שמחנו ולא היטיב עמנו, כי ה'טובה' כבר הייתה לנו מראשית דבר - אף בימים שנראה היה לנו כי רעה נחלתנו, גם אז כבר היה באמת 'כולו טובה' ולא חסרנו כל 'טובה'. ומה חסרנו, את ה'שמחה' בהנהגת ה' עמנו - כי היה נראה כזמני רעה... לזה מבקשים שמחנו כימות עניתנו.

טז. אמנם גם אם 'נפל' יזהר שלא יפול לגמרי, ולא יהפך להיות כולו 'יד כהה', וכאותה הלצה המספרת על ה'חתן' שהגיע מיד אחר נישואיו אל ה'מרא דאתרא' ושאלתו בפיו, על איזה יד עליו להניח תפילין. תמה הרב על שאלתו ושאלו, וכי מה עשית בימי בחרותך, ענהו האברך, עד הלום הנחתי תפילין על יד שמאל כדת וכדין, אך לאחר שנישאתי נודע לי מפי נוות ביתי שיש לי צוויי לינקע הענט (2 ידיים שמאליות)... על כן מיהרתי הנה לשאול על איזה מבין שתי השמאליות אניח את התפילין... כי אכן על האדם לראות שלא יהיו ב' ידיו כאלה, אלא יתחזק כמה שיכול, וכל המרבה הרי זה משובח.

והרי הדבר דומה לאחד המטפס ועולה בשלבי הסולם, כי באם ירפה את שתי ידיו, הרי יפול הנופל ממנו ח"ו, אבל אם ישתמש בשתי ידיו לטפס יוכל להגיע אל ראשו, כמו כן אל לו לאדם לומר נואש אלא יתפוס עצמו בב' ידיו ובכל כוחותיו להתחזק אף 'כשתחשך' ואף בעת נפילה וירידה... וסוף דבר יגיע לתכלית הטוב.

יז. הנה איתא במשנה סוף יומא 'האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים... מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל... וביאר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע שר"ע בא לחלוק על תחילת המשנה, ולדבריו אף האומר 'אחטא ואשוב' מספיקין בידו לעשות תשובה, וכדוגמת טהרת המקוה, מה מקוה מטהר את הטמאים - אף אם כבר נטמא וטבל, ושוב נטמא וטבל וחזר להיטמא אפילו אלף פעמים מכיוון שטבל עלה מטומאתו, 'כך' הקב"ה מטהר את ישראל אפילו אלף פעמים.

יח. הנה כתיב בפרשתן (יב ב) 'החודש הזה לכם', וברש"י, נתקשה משה על מולד הלבנה וכו' והראה לו באצבע וכו' וכיצד הראהו, והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום וכו' אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו עם חשכה. ביאור נפלא מבאר ה'מענה שמחה' זצ"ל (אב"ד מאטעסדארף) נתקשה משה במולד הלבנה - כי בני ישראל

הקב"ה לאבותיכם ותאכלו מתבואתה', ואכן עשו בני ישראל תשובה כשעברו את הירדן וזכו לנס ולירש את הארץ, ולפי זה מפרש הרה"ק רבי זאב מסטריקוב ז"ע (זר זהב בפרשתן) דמאי דכתיב ביציאת מצרים שלא עשו להם צידה היינו שלא חזרו בתשובה, והיינו טעמא, כי מרוב אהבתם אשר בערה בקרבם כלפיד אש ללכת אחרי השי"ת 'לא יכלו להתמהמה' אפילו לעשות תשובה ולא הביטו לרחוץ מינופם ולכלובם כי לא יכלו להתאפק, אלא רצו אחרי ה' מרוב אהבת כלולותם כמו שהם, וזהו 'וגם צידה לא עשו להם' ומעשה זו עלתה לרצון לפני ה' יותר ממאה תשובות ככתוב (ירמיה ב ג) 'זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה'. ע"כ. וזו גם עבודת בני ישראל בכל דור ודור, שלא לחשוב על העבר ולשקוע במחשבות של 'אוש"ט', אלא לקיים ירוץ עבדך כמו איל, ישתחוה

אכן יקר הנני לבוראי ובן יחיד הנני לו. ועדיין לא אפסה תקוותי, בידי להתעלות לשמי רום למדרגות העליונות ביותר. ונאמר לו למתייאש - מה לך כי נתייאשת, וכי מצבך הרוחני (או הנשמי) תלוי בידך... הרי הכל בידי ה' לא ניתנה בידך אלא ה'בחירה' אבל סוף דבר תלוי בידי ה', והרי 'בחירה' זו עדיין נתונה בידך כמתמול שלשום - בחר ב'טוב' והכל יבוא על מקומו בשלום.

ומעשה אבות בימים ההם סימן הוא לבנים, והנה ביציאת מצרים כתיב (יב לט) 'וגם צידה לא עשו להם', ואילו גבי יהושע כשעברו את הירדן כתיב שציוה את העם 'הכינו לכם צידה' (יהושע א יא), ומצינו בתנא דבי אליהו (פי"ה) שמפרש את הכתוב ביהושע כך, 'אמר להם, עשו תשובה כדי שתכנסו לארץ שנתן

נמשלו ללבנה', וראה משה בנבואתו שהדורות מתמעטים והולכים, ויהיו בני ישראל ערומים ויחפים בלי תורה ומצוות, היה קשה בעיניו איך 'תתקדש הלבנה' היינו איך יתקדשו כנסת ישראל במצב כזה, לזה 'הראהו עם חשיכה', היינו שאף בדור חושך ואפלה יראה לעיניים את מעלת ישראל שיראי ה' וחושבי שמו הם דבקים בה' יתברך ובתורתו ויהיו שומרים לאור הבוקר, ותוחלתם לאור ה' כי בא יבא לא נכבה, ומצד זה המה ראויים להתקדש ולהתברך עליהם, וזהו 'הראהו עם חשיכה' שהראה הקב"ה עם אצבעו כי בשביל זה לבד ראויים לקדשם ולשבחם (הובא בחתן סופר מקנה וקנינים בהקדמה).

ולדין ייאמר, הן כשנחשוב שהדור (בכלליות) שרוי בחשיכה, וכן כל איש (בפרטיות) בדידיה, השרוי בחשיכה, הסתר והעלם, ידע כי דייקא משם תבוא 'קידוש החודש' שלו, להאיר מצבו ומעמדו בקרוב כאותה לבנה המתקדשת בתחילת החודש, ומאז והלאה תתגדל ויתרבה אורה...

אמנם, בעודו בעת ההסתר והקושי, ידע כי דייקא עתה עבודתו חשובה למעלה פי כמה וכמה, וכך רמזו בפסוק בפרשתן, דכתיב (יב מא) ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים, והרואה יתמה מאד שהרי אין 'ויהי' אלא לשון צער, ומדוע כפל לומר ויהי, והרי שמחה גדולה היא שיצאו בני מארץ מצרים. אלא ביאורו, כי הקב"ה נהנה מעבודת בני ישראל בעת הקושי ובעת הגלות יותר מעבודתם בעת גאולתם, וכך איתא להדיא בסנהדרין (יט): בפלטי בן ליש דכתיב בו 'הלוך ובכה' - שבכה על המצוה שאבדה ממנו, וכן כתוב בנביא (ירמיה לא ח) שלעתיד לבוא 'בבכי יבואו ובתחנונים אובילים', וטעם הבכי כי הקב"ה כביכול מצטער בזה שכלו ימי הגלות ואבדה ממנו ההנאה כשבר ישראל מתגבר על יצרו ועובד את ה' מתוך הקושי. לכן כתיב כאן 'ויהי' לשון צער, אחרי גאולתם של ישראל וכבר אינם צריכים להתייגע כ"כ בעבודתם.

יט. סיפר הגאון רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל, כאשר שהיתי ברוסיה לקחו אותנו ממקום למקום, העלו אותנו לרכבות בהן נסענו מרחקים אדירים, רכבות אלו היו 'רכבות משא', בכל קרון היו שלושה דרגשים (כעין מיטות עשויות מעץ קשה) זה על גבי זה, חלק מהנוסעים היו עולים עליהם לישון, וחלקם נרדמו על הארץ... באחד הלילות פשטה עייפות כבדה בכל איברי ורציתי לנום מעט, והנה, אך נעצמו עיני, החל אחד הגויים המדוכאים לצעוק ממקום 'מנוחתו' על אחד הדרגשים, אוי... אני רוצה לשתות, אני צמא... וכך צעק וצעק, והפריעני משנתי, שוב ושוב, אני צמא... רוצה כל כך לשתות... משראיתי שהוא לא יתן לנו מנוחה, עלה במוחי רעיון, קמתי ופסעתי עד אליו, ובקשתיו תן לי את הקומקום שבידיך, ואכן, האיש הגיש לי את הכלי שבידו, מלאתי בו מים ונתתי לו, הלה מיהר לגמוע את הכל כמו 'בעל חיים' כמנהג הגויים, עתה חשבתי שישועתי קרבה ואמרתי בלבי 'ברוך שפטרני מעונשו של זה', אך... לא ארכו הדקות אחרי שנרדמתי ולפתע החלה פרשיה חדשה... הוא דיבר עם עצמו בקולי קולות אוי, כמה רציתי

כולו, ועלינו לשמוע בקולו, חוץ מבשעה שדוחה את האדם מלשוב בתשובה ואומר צא ממחיצתי, כי זה חשקו של בעה"ב, אלא שמטעה אותך [לשון ראשית חכמה שער הקדושה אות כא]²¹.

ומבאר החיד"א את המשך הכתובים 'למען תספר באזני בנך ובן בנך', 'לומר גם זה עיקר גדול לספר מה שהפליא הקב"ה לעשות בהבחירה תהיה ביד האדם ואם יזכה יכול להתגבר על יצרו'. ומעתה ילמד האדם ק"ו בן בנו של ק"ו, אם היתה הבחירה ביד פרעה לעשות הטוב בעיני ה' הרי בודאי יש בכוחו של כל יהודי להתעורר בתשובה שלימה אפילו מתוך מצב ירוד ושפל ביותר, כי בוודאי עדיין לא הגיע לשפלותו של פרעה הרשע.

אלא שאין הדבר תלוי אלא בו, וכמו שאמרו צדיקים שהנה נאמר (א ו) 'יוסף היה במצרים', כן כתיב (בראשית יב ו) 'והכנעני או בארץ', והרי שניתן להיות 'יוסף' גם במקום הטמא ביותר - בארץ מצרים, ולעומת זאת ניתן להיות 'כנעני' גם בארץ הקודש, כי הכל תלוי ברצונו של האדם ובמעשיו²².

אל מול הדרך, וממילא יזכה להמשך התפילה 'יערב לו ידידותך מנופת צוף וכל טעם'.

כתב החיד"א ז"ע (נחל קדומים ריש פרשתן) שאפילו מפרעה הרשע לא מנע ה' דרך תשובה, ומפרש את הפסוק (ריש פר' בא) 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו', ולכאורה תמוה, וכי הכבדתי לבו היא סיבה וטעם לבוא אל פרעה, אדרבה היא הנותנת שלא ילך אליו שהרי כבד לבו ולא ישמע בקול משה להוציא את בני מצרים.

ומביא החיד"א שמצא בכת"י רבינו שלמה אסתרונק (בן דורו של הריב"א והר"ן) שאפשר לפרש 'כי' שהוא מלשון אעפ"י²³, כלומר, 'בא אל פרעה אף על פי שהכבדתי את לבו'. כי אפילו פרעה הרשע יכול לחזור בתשובה. וכך איתא בשו"ת מהרימ"ט (או"ח סי' ח), שאף ש'יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר' (הגיגה טו.), מכל מקום אם היה 'אחר' בא לשוב היו מקבלים אותו (וכן כתב המהרש"א ח"א ד"ה יצתה) ד'אין לך דבר העומד בפני התשובה'. וכן נרמז בנמרא (פסחים פו:) 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', רומז על הקב"ה שהוא 'בעל הבית' על העולם

לשתות... אוי, כמה הייתי צמא מאד... צמאתי למים... הייתי צמא... זו דוגמא של טרוד ביצרו, הרי גמרת כבר מה אתה ממשיך להתבוסס.

כ. וכמו שמצינו שאמר דוד (תהילים מא ה) 'רפאה נפשי כי חטאתי לך', וצ"ב, האם 'כי חטאתי' הוא סיבה וטעם ל'רפאה נפשי'. אלא הכוונה, אפילו שחטאתי לך'. שביקש מהבורא שירפא נפשו על אף שחטא ואינו ראוי.

כא. בענין שמירת עצמו בקדושה מצינו כתיב בפרשתן (יב ג) 'שה לבית אבות שה לבית', איתא מהרה"ק ה'אמרי חיים' ז"ע (אמרי חיים ליקוטים) אם רוצים שצעירי הצאן (ילדי בני ישראל הנרמזים ב'שה', כמו"ש בירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב אם

אין גדיים אין תיישים) ילכו בדרך האבות, אז 'שה לבית' - שקדו ושמרו שיהיו בבית ולא יטיילו בחוצות.

כיו"ב דקדק הגרי"ט ווייס שליט"א גאב"ד ירושלים בפסוק בפרשתן (יב ד) 'ולקח הוא ושכנו הקרוב אל ביתו במכסת נפשות', ולכאורה יש כאן כפל לשון, שהרי 'שכנו' הוא ה'קרוב אל ביתו'. ומבאר, כי הרבה יש להורים להיזהר ולשמור על בני ביתם לראות עם מי הם מתחברים, לכן אמרה תורה, שימנה על השה דייקא עם ה'שכן' שהוא גם 'קרוב אל ביתו' בהלך ילך, ברוחו ובהנהגתו... כלומר שמעשיו וחינוכו הם קרובים לזה של ביתו, דאל"כ, מסוכן הדבר שח"ו תשפיע שלא לטובה התנהגות השכן שהוא 'רחוק מביתו' עליו ועל אנשי ביתו בעת שיאכלו ביחד את קרבן הפסח (הובא בספר 'רבינו הגדול אמרו' פ"כ עמוד רפג).

כב. וכדאיתא בגמ' (ע"ז זי.) 'אין הדבר תלוי אלא בי', ובדרך צחות אמרו שיש סם רפואה בדוק ומנוסה - וויטמין 'פי' (B), שאין הדבר תלוי אלא 'פי', שיש בו ההכרה השלימה שהכל תלוי ברצונו ובחפצו. אולם לעומת זאת

יש המחליפים את הסממנים, ונוטלים 'וויטמין' 'די' (D), אשר תולים האשמה באחר ואומרים 'די' ביסט שולדיג...

ועל כך אמרו שיצא בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר (הגיגה טו.), כלומר, שכל אחד ניתן לדבר עמו בדברי התעוררות ותשובה ולהעירו בימים המרוממים והמסוגלים כדוגמת ימי השופרים וכדומה, 'חוץ מאחר' - מאותו שתולה הכל באחרים שהם גרמו לו להגיע להיכן שהגיע ורק הם אשמים ולא הוא...

והקב"ה עובר ונוטל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, שנאמר (יהוקאל טו ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך' חיי בדם פסח, חיי בדם מילה'. עתה, בינו נא בדברי המדרש הללו שהרי כל אותן שבאו אל משה לא באו (מאחר שהיה ברצונם הטוב למול עצמם) אלא מאחר שהריחו ריח הבשר ונתאונו לו, ואעפ"כ שמח בהם הקב"ה כ"כ עד שנמלך לכל אחד ואחד ונושקו בחיבה יתירה, מכאן נראה עד כמה מצפה הקב"ה לכל בר ישראל באשר הוא - אם ישוב מיד יקבלו בזרועות פתוחות⁷².

והנה, המפורסמות אינן צריכות ראייה כי כל אשר בשם ישראל יבונה כבר הרגיש פיתויים אלו על בשרו בהנה ובהנה, כי בן דרכו של יצר - להראות לו פנים כאילו דחווה מחוץ למחיצתו של הקב"ה ח"ו, ומוכיח לו זאת

אהבת עולם אהבתנו - הקב"ה אוהב את בניו גם את הרחוקים ביותר

נוראות מצינו בגודל ותוקף האהבה שאוהב הקב"ה את כל איש ואיש מישראל⁷³. איתא במדרש (שמו"ר יט ה) 'קרא ה' למשה ואמר לו לך ומהול את בני ישראל... והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה למשה שיעשה הפסח, וכיוון שעשה משה את הפסח נזר הקב"ה לארבע רוחות העולם והם פיזרו בארבע כנפות הארץ את ריח 'בשר צלי' שהיה נודף מקרבן הפסח, שנאמר (שיר השירים ד טז) 'עורי צפון ובואי תימן, והיה ריחו הולך כדי מרחק מהלך ארבעים יום. וכיוון שנתאונו בני ישראל לאכול מבשר הפסח נתכנסו אצל משה, ואמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, אמר להם - אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין, מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה,

כג. ידוע שהבעש"ט זי"ע היה אומר, הלוואי שאזכה לאהוב את הצדיק הגדול ביותר לכה"פ כאהבה שאוהב הקב"ה את הרשע הגדול ביותר.

בא וראה עד כמה גדלה חיבתן של ישראל אצל אביהם שבשמים, וכמו שמפרש הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש ד"ה ויאמר ה') האמור בריש פרשתן (י א-ב) 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו וגו', ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, כי הנה משה רבינו לא רצה להיכנס לבית פרעה לגודל הטומאה שהיתה שם, ולזה אמר לו הקב"ה בא אל פרעה, 'כביכול שאומר לחבירו בא עמי', כי הקב"ה בכבודו ובעצמו גם כן היה שם, מרוב האהבה שיש לו ית' כלפי בניו חביביו. וכדאיתא במדרש (שמו"ר טו ה) בפרשתן 'אמר רבי שמעון, גדולה חיבתן של ישראל שנגלה הקב"ה במקום עבודת כוכבים ובמקום טינופת ובמקום טומאה בשביל לגאלן'. והביא לו ראייה שהוא שוכן שם, כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, 'נמצא שאני כביכול שוכן שם ומכביד ליבם'. והוסיף הקב"ה לומר למשה למען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים, והיינו כי 'התעללתי הוא כד. מעשה ש(לא) היה, בבחור שלדאבון לב ירד מצבו הרוחני מטה מטה, עם הזמן התחבר לחבורת ריקים ופוחזים... מפעם לפעם היה בא אל בית אביו עם חבר מרעיו והללו היו משתכרים שם וכדי בזיון וקצף, והיה באחד הפעמים, גברה השכרות על בני החבורה, והללו החלו לשבר ולנתץ את כלי הבית בהיזק של עשרות אלפים... הבן שעדיין פעם בלבו רגש לבית אביו נתמלא בושח וכלימה וברח מהבית כל עוד נפשו באפו, ומאז עבר לדור בבית אחד החברים. לאיך, האב, שלא רצה לנתק את הקשר עם בנו החל תר ומחפש אחריו, אבל, לא, מאומה לא הועיל לו, הבן ניתק עמו כל קשר ומגע, גם על הטלפון לא אבה לענות לאביו.

אינה ה' לפניו, והאב שמע על איש פלוני שהוא 'יחיד מומחה' בקירוב הנופלים בעם (נושאים), משפגש עמו האב, סיפר המומחה, שאותו הבן, מתחיל להראות סימני תשובה, וכבר התחיל קצת להתחזק ולהתיישר, כשמעו 'בשורות טובות' אלו ניסה שוב האב ליצור איזה קשר עם הבן ע"י הטלפון, אבל הבן לא ענה לו, בצר לו ניסה האב שוב, והלך לנקוש על דלתי הבית שבנו שוכן שם, והנה רואה שמתוך הבית מציצים עליו ב'קוקער', ו... הדלת לא נפתחת, בלב שבור ורצוף חזר האב לאותו 'מומחה' ובכה מאין הפוגות, מה עוד יש לאל ידי עשות כדי שבני יאבה לדבר עמי, וכי מה בקשתי ממנו - רק דבר אחד, שיאות לדבר עמי... המומחה שכאבו ובכיו של האב נגע לעמקי לבבו החליט לדבר על כך עם הבן, ואכן, הלה מיהר לפגוש את הבן, ושאלו, הרי אני רואה שהחילות להיטיב את דרכיך, מדוע הנך כה מתנכר לאביך מולידך... ענהו הבחור, הרי אני חייב לו עשרות אלפי דאלער, ואין לי מאיפה לשלם, מה יש לי לענות לו ולדבר אתו כשהנני יודע אני מראש שאין לי כלל מה שהוא צריך ומבקש ממני. אמר לו

לעשות היאך לבטל את הגזירה מאחר שלא יכלו להתענות, 'אמר להו'ר' זירא נקבליה עילוון ולכי בטיל הגזירה ליתביה' - נקבל על עצמנו עתה להתענות לאחר שתתבטל הגזירה שלא להתענות, והקבלה עצמה תהא נחשבת כתענית, 'אמרי ליה מנא לך הא, אמר להו דכתיב (דניאל י יב) ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלוקיך נשמעו דבריך'. ומבאר המבי"ט (בית אלוקים שער התפילה פ"ג) וז"ל, הנה נתבאר כי מצד קבלתו על נפשו עינויו הרי הוא כמצטער מעתה, שטבע האדם הוא להצטער ולדאוג על הצער העתיד לבוא מרם בואו, ולזה נענה באותה העת על דעת שישלים צערו ועינויו וכו', עכ"ל.

ומבואר בדבריו כי הצער בעת הקבלה להתענות גדול יותר מהצער שיש בשעת התענית בפועל מחמת טבע האדם ש'דאגתו' על העתיד קשה לו יותר מהקושי בשעת מעשה (ועינו תחונה, כמה הבריות דואגים בערב התענית לאכול הרבה יותר מכדי הצורך) ועל כן גדול ה'עת רצון' המתעורר בשמים על ידי 'הקבלה' מאשר בשעה שמקיימים אותה למעשה, והתפילה נשמעת אז במרומים ומתקבלת יותר. ופשיטא שאין הדברים אמורים דייקא לגבי צומות ותעניות, אלא כך הוא בכל עניין ועניין, שהאדם מפקח להתחייב ולקבל על עצמו, אך אדרבה דייקא מחמת כן גדול כוחה של קבלה טובה לעורר רחמים ולהציל מגזירות רעות וקשות.

וחמל והרחיב - יפתח אפילו פתח דק

אם אמור יאמר האדם, איככה אוכל לכבוש הר גבוה כזה, כיצד אוכל להשתנות מן הקצה אל הקצה

שהרי כבר ניסה פעמים רבות להתגבר על יצרו המעמיד לפניו נסיונות ולא עלה בידו, ומוסיף להסיתו שיחשוב בלבו - מה לי להילחם, אף אם אתגבר בזו העת הרי בוודאי אחזור לסורי... אך באמת אין זה אלא דמיון שוא, כי הבורא יושב ומצפה עליו שישוב אליו, ולא עוד אלא שנחת רוח יש לבורא בכל התגברות של קרוץ מחומר - אחר שזה בא לו בקושי רב²¹.

וילכו ויעשו בני ישראל - כוחה של קבלה

בפרשתן (יב כה), 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו'. וברש"י וכי כבר עשו, והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מביין שקבלו עליהם מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו. וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, דאיתא בגמ' (קידושין לט: מ.) 'ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר בעושה מצוה, כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה... ועושין לו נס', ע"כ. והיינו שאם לא בא לידי נסיון אינו מקבל שכר על שלא עבר עבירה. כי השכר בא על 'התגברות' כנגד היצר, ואילו זה האיש לא בא לידי מלחמה כלל. אמנם המקבל על עצמו להיזהר ולהישמר מכל רע כפי יכלתו, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה אף אם לא בא דבר עבירה לידו, כי הוא נדמה לשומר המקבל ע"ע לשמור כל הלילה מפני הגנבים וכדומה, שאי אפשר לבעל הבית לומר לו - הן לא באו גנבים בזה הלילה, מדוע אשלם לך, כי אדרבה, תשלום שכרו בא על עצם התחייבותו לשמור.

איתא בגמ' (תענית ה:) 'בימי ר' זירא גזר גזירה וגזר דלא למיתב בתעניתא', והיינו, שגזירה מלכות הרשעה על ישראל, ובנוסף גזרו עליהם שלא ישבו בתענית (עי' רש"י ומהרש"א בטעם גזירה זו), ולא ידעו מה

ה'מומחה', טיפש - כלום צריך האב את הדולרים שלך, הרי הוא רוצה לראות פניך ולשמוע קולך... דבר זה חשוב לו פי מאה מהדולרים שלך.

ולדידן, פעמים הרבה, מחשב האדם בעצמו, הרי חטאתי רבות, והקב"ה תובע ממני כמה וכמה 'תשלומים', כיצד אשא פניו, כיצד הנני רוצה שתפילתי תתקבל, שתורתי תהא נחשבת לפניו, הרי אין בכלל תועלת בכל התורה והמצוות שאקיים, אבל האמת, כי טעות גדולה בידי, וכי הקב"ה מבקש מאתנו תשלומים, הרי פי מאה מזה מבקש פשוט שנפנה אליו ראש ושנראה לו פנינו בתפילה ובתורה.

כה. אגב אורחא, חיזוק נפלא תמצא בדברי הסמ"ג ב'ספר המצוות' (מ"ע ג, הלכות עבודת הבורא) 'עוד זאת דרשתי להם, כי יותר חפץ הקב"ה באדם רשע שיניח תפילין מאדם צדיק, ועיקר תפילין נצטוו להיות זכרון לרשעים ולישרים דרך טובה, ויותר הם צריכין 'זְכָר' וחיזוק מאותם שגדלו ביראת שמים כל ימיהם, והבאתי ראיה גדולה וחזקה, כי בתפילין יש ארבע פרשיות ובכל אחת כתוב 'לטוטפות', חוץ מאחת ששינה בה הכתוב וכתוב בה (שמות יג ט) 'ולזכרון', ללמד שעיקר חיוב תפילין לאותם שצריכין יותר זְכָר'.

באר הפרשה - פרשת בא

כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) 'שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו'', ערום מכל מצות. נתן להם הקב"ה שתי מצות, דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך'. וכלומר, על דרך שאמרו חז"ל (שהש"ר ה ב, ב; ע"י זוהר ח"ג צה.) 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של היכל', כי הקב"ה חפץ שאנו נפתח לו פתח קטן וע"ז יפתח לנו פתח גדול במאד מאד¹.

ואכן, בני ישראל פתחו פתח קטן ע"י דם פסח ודם מילה, ואותו 'משהו' שפתחו בני ישראל היה

להיכנס ולבוא לפני המלך לעמוד לפניו לשרת. אף אנו נאמר לו, אכן, 'לא ניתנה תורה למלאכי השרת' (יומא ל.), ואין הקב"ה דורש מעמך כי אם לפתוח פתח כחודו של מחט, בקבלה אחת קטנה, וסוף דבר תבוא לידי השלימות הראויה, כי הבא ליטהר מסייעין אותו. וכך גם הייתה גאולתן של ישראל ממצרים. כדמצינו בפרשתן (יב כג) 'ופסח ה' על הפתח, וברש"י 'וחמל... ודילג'. וכתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (שבת הגדול תרס"א) דהנה איתא במדרש בפרשתן (מכילתא בא ה) היה רבי מתיא בן חרש אומר, 'ואעבור ואראך והנה עתך עת הודים' (יחזקאל טו ה) הגיע שבועתו שנשבע הקב"ה לאברהם שיגאל את בניו, ולא היה בידם מצות שיעסקו בהם

כו. כבר אמר ה'חפץ חיים' על מדרש זה, דלכאורה קשה מה יוסיפו להם ב' מצוות גרידא להתרצות בפני הקב"ה כשהם שקועים במ"ט שערי טומאה. אלא, אדרבה היא הנותנת - דווקא במצב זה חביב כל דבר בפני הקב"ה, וחשוב בשמים ממעל.

מעשה בבחור מתושבי שוויץ שלמד בליטא, בחזרתו לביתו בסוף ה'זמן' היסב דרכו דרך העיר ראדין, ברצונו להיכנס אל ה'חפץ חיים' לקבל ברכתו, בנסיעתו ברכבת (באן) הנוסעת לראדין פגש באיש הדור פנים אשר שאלו אנה פניו מועדות, והשיב שהוא נוסע לראדין, אמר היהודי אף אני נוסע לראדין, תוך כדי שיחתם גילה הבחור שיהודי זה שמו 'צבי לעווניזאהן' - והוא ראש ישיבת ראדין חתנו של ה'חפץ חיים', ותרב שמחת הבחור על שפגש בו וביקשו שיכניסו אל חותנו. בהגיעם העירה באישון ליל הכניס ר' צבי את הבחור לביתו - אחר שלא היה לו מקום ללון, נתן לו לאכול ולשתות, לאחר מכן הציע לו מיטה בכרים וכסתות עבים מאד כראוי וכיאות לגודל הקור והכפור אשר שרר שם, השכיב הבחור עצמו מתחת הכר והכסת, והנה אך החלו עצמותיו להתחמם מעט, נזכר שעדיין לא התפלל מעריב, אמנם 'הכפור והגליד' הקשו עליו מאד לצאת מתוך המיטה, לעמוד ולהתפלל, ובפרט שנזכר בדברי ה'משגיחים' שאילפוהו בינה ש'אין עומדים להתפלל מתוך קרירות'... וגמר בדעתו לשכב עוד כמה רגעים, לחמם עצמו עוד קימעא ואז יצא מהמיטה להתפלל. למעשה, גברה עייפותו מטורח וטלטול הדרך ושקע בפרק 'הישן' בעמקות נפלאה ונוראה, עד שהקיצו ר' צבי לתפילת שחרית, וכל ענין ה'מעריב' שהפסיד פרח מזכרונו. לאחר התפילה הגיש לו ר' צבי פת שחרית, ולקחו לבית חותנו ה'חפץ חיים'. כאשר נכנס הבחור אל החפץ חיים הוציא מכיסו פיתקא שבה כתב לעצמו כמה שאלות שהיו לו, אולם החפץ חיים לא נתן לו לשאול אלא מיד אמר לו, בתקופה הקודמת הייתה עשירות גדולה ברוסי, כסף וזהב היו מצויים לרוב, הנני זוכר שבתקופה זו אם היה נופל לאי מי מטבע של 'כסף' לא היה מטריח את עצמו להתכופף להרימו, אמנם בימים אלו רבתה העניות ל"ע, ועתה אם יהלך אדם ברחובה של עיר ויפול ממנו אפילו רק פרוטה אחת של 'נחושת' תיכף יתכופף ויחזר אחריה, כי במצב שכזה אפילו סכום פעוט נחשב כהון רב. והנה תחילת דבר היה הבחור משתומם עד מאד מדוע ידבר עמו החפץ חיים מילי דעלמא, ודברים של מה בכך. אולם החפץ חיים המשיך בדבריו ואמר, בשנים קדמוניות בעת שהיו ישראל על אדמתם ובית המקדש עמד על מכוננו - כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם, וכביכול הייתה עשירות בשמים ממעל, לכן לא היתה נחשבת כל כך תפילת מעריב של בחור פלוני, אולם עתה בימינו, כשחושך יכסה ארץ - ונתמעטו שומרי התורה והמצוות, וכביכול יש עניות ומחסור בעולם העליון, הרי אפילו תפילת מעריב אחת של בחור יש לה חשיבות גדולה, ואין מוותרים עליה בשמים. מיד נזכר הבחור בשגגתו אשר שגג מלהתפלל מעריב, והרגיש בנפשו שמעדיף שהאדמה תבלענו לגודל הבושה,

אז אמר לו ה'חפץ חיים' האי מילתא - כי לפי מצב הנמוך שהיו בני ישראל במצרים, היה כח אף בשתי מצוות גרידא לרצותם לפני אביהם שבשמים, כי מה נראה לך, וכי במצווה אחת אפשר כביכול לקנות את אבינו שבשמים, אלא בע"כ תאמר שבזמן כזה - שכל ישראל ערומין מן המצוות, יש חשיבות רבה ועצומה לכל פעולה קטנה, אף

(הריץ מלשון חורץ הריצים, כלומר חד וחריף), אלא כ-לב, כמו הלב כן יהא לשונו.

בפרשתן נאמר במכת חושך (י כג) 'לא ראו איש את אחיו ולא קמו איש מתחתיו', וביאר הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע (ליקושי הרי"ם) כי החושך הכי גדול - כשלא ראו איש את אחיו - כשאישי אינו מתבונן בחבירו להיטיב לו מתוך אחדות ושוב לבב, או לעזרו בעת צרה^{כז}. ולא עוד אלא שזולא קמו איש מתחתיו - אף לעצמם מאבדים תקומתם ל"ע.

ואדרבה 'ולכל בני ישראל היה אור במושבותם', כי על כל אחד להיטיב לזולתו^{כח} ולהרבות באהבתו לרעהו (עיי' בה"ח בשער התבונה פ"ה), וכמו שעל עצמו ועל חסרונותיו ימצא תמיד לימוד זכות ומליצה ישרה - להסביר מדוע אין צדיק כמוהו בכל הארץ, כך יתרון חסרונותיו של חברו, לקיים מה שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', כמוך ממש^{כט}.

חביב לפני הקב"ה וחמל על זה הפתח והרחיב והגדיל זו הנקודה... ובאמת זה בא ללמד על הכלל כולו אפילו בכל אדם בפרט, כשהוא פותח פתח אפילו 'משהו', אם הוא אצלו כחומה יכול לבוא מזה לידי גאולה השלימה (ממצרים שלו), והלימוד לדידן, שאף המשוקע במ"ט שערי טומאה, אם יעשה איזה 'איתכפיא' אף רק בענין אחד אבל יעמוד עליו כחומה, יצא מ'שעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול'.

הנאהבים והנעימים - הזהירות בבין אדם לחברו בסור מרע ועשה טוב

בפרשתן (יא ז), 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', הרה"ק מרו"ן (עירין קדישין) ביאר את הכתוב בדרך רמוז, שבא ללמד שלא ינהג האדם בחריפות בלשון חדה ומשוננת כנגד הבריות, אלא תמיד ידבר בשפה ברורה ונעימה ובמענה רך המשיב חמה, וזהו שאמר הכתוב לא יחרץ - אל יהא 'שארף און שפיציג'

אתה, דע לך בני כי כשאתה מרגיש שהינך ב'מוחין דקטנות', אל תתיימש מעצמך בשעה זו, כי אדרבה, דייקא אז כל פעולה קטנה חשובה ומתקבלת עד מאד לאין ערוך.

מעניין לעניין מצינו נוראות בדברי האור החיים הק' בפרשתן על הפסוק (יב ג) 'ויקחו להם איש שה לבית אבות', ולכאורה תיבת 'איש' היא ייתור לשון, ומבאר האוה"ח ז"ל, אכן ירצה על דרך אומרם ז"ל (תנחומא תרומה ג) בפסוק (כה ב) 'ויקחו לי תרומה', וזה לשונו אמר הקב"ה קחו אותי עמכם, והוא אומרם כאן לצד כי זו מצוה ראשונה הודיעם השגת המצוה כי בעשותה ישרה עליו ה' שכינתו בסוד (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' וכו', והוא אומרם ויקחו להם איש פירוש על דרך אומרם ז"ל (סוטה מב): 'איש, אין איש אלא הקב"ה', כי במצוה זו יקחו להם לקיחה גדולה ועצומה והוא איש שהוא אלוקינו מלכנו, עכ"ל. וכמפורש בדבריו שאין הכוונה דווקא במצות לקיחת קרבן פסח, אלא בכל מצוה ומצוה הרי הוא כביכול 'קונה' את הקב"ה.

כז. הנה איתא במדרש (יל"ש) 'כמה עביו של אותו החושך, רבותינו אמרו עבה כדינר', וידוע לפרש בדרך מליצה, שהרבה 'חושך' נגרם על ידי אותו 'דינר' שבכיס, שלרוב חמדת הממון אדם אוטם אזניו מלשמוע צעקת הדל ומשים עצמו כמי שאינו רואה... ומה מאוד יש להיזהר מאותה 'מכת חושך'...

כח. וכך אמרו 'בעלי הרמז' בלשון רש"י (דברים ג כד) על הפסוק בו נאמר 'אתה החילות להראות את עבדך את גדלך', ופירש רש"י 'את גדלך - זו מדת טובך', כי ה'גדלות' של האדם נמדדת כפי 'מידת טובו'...

כט. הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע היה אומר אין בידי לתת עצה כיצד קונים 'יראת שמים' אך אתן לכם עצה ל'אהבת שמים', והיא, על ידי 'אהבת ישראל', כי על ידי שאדם מתמיד באהבת ישראל יבוא לאהוב את בוראו. וכבר נודע מידת 'אהבת ישראל' של הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע, עד שלא היה מסוגל לראות כל רע על שום אחד מישראל, והיה אומר שכל יהודי 'קדוש' ונעלה הוא, ואין שייך אצלו כל רע כלל וכלל, ומה שלפעמים רואים שהוא מתנהג שלא כשורה, אין זה אלא מחמת חלק ה'גוי' שבו.

מסופר על הרה"ק ר' דוד, שעשה את דרכו באחת השנים בערוב חג הפסח אל עבר בית רבו הרה"ק הרבי רבי אלימלך זי"ע בליז'ענסק, כשבאמתחתו היה שמור עמו גביע מכובד להביאו כמנחה לרבו הקדוש. בהיותו בלב יער איבד את דרכו ולא ידע אנה יפנה, מכיוון שכך נעמד הר"ד והחל לבכות אל בוראו בדמעות שליש בבקשה שיחלצו מן המיצר, לא עברו כמה רגעים והנה פגש הר"ד לזקן אחד אשר הדריכו את הדרך ילך בה לצאת מן סבך היער

באר הפרשה - פרשת בא

בחיייהם ואף האריכו ימים יתר משאר הצפרדעים שמתו ככלות מכת צפרדע (כדאיתא בילקוט שמעוני, קפב). השני הוא ה'כלב', שנאמר בו (יא ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', וקיבל שכרו שלדורות עולם אנו מצווים להשליך לכלבים כל בשר נבילה וטריפה (מכילתא משפטים פרשה כ' ד"ה לכלב). ולכאורה צ"ב מדוע נתקפה שבר הצפרדעים שכל שכרם אינו אלא לשעה שלא מתו בגמר 'מכת צפרדע', לעומתם קיבל הכלבים שכרם - פרנסה לדורי דורות. וביותר תגדל התמיה, דהרי הצפרדעים מסרו נפשם יותר מן הכלבים שהם נכנסו אל תוך התנורים הבוערים באש, ואילו כל מסירות נפשם של הכלבים היה שלא חרצו לשונם לנבוח בקול, ומבאר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע - מכאן ראייה שלנצור את הלשון שלא לנבוח ולא לפגוע איש ברעהו נדרש יותר מסירות נפש מאשר נדרש עבור קפיצה

ועוד עליו להחשיב את זולתו, כדכתב הרה"ק רבי פינחס מקאריין זי"ע (אמ"פ השלם, בהעלותך שט) כי בכל אחד מישראל יש קדושה ודבר יקר, מה שאינו כן באחר זולתו.

וכך רמזו צדיקים בקרא (יג טז) 'כי בחווק יד הוציאנו ה' ממצרים', שע"י שהחזיקו איש באחיו - יד ביד, לסעדו ולתמכו, זכו לצאת ממצרים ל'. וכדאיתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה פכ"ג) על יוצאי מצרים 'שנתקבצו וישבו עד שהיו כולם באגודה אחת וזכרתו ברית שיעשו גמילות חסדים זה עם זה'.

והנה בפרשיות אלו (וארא בא) מצינו כמה 'בעלי חיים' שקיבלו שכרם על מעשיהם הטובים. ראשנה הם ה'צפרדעים', על שמסרו הצפרדעים נפשם ונכנסו לתנורי המצרים לעשות רצון קונם, זכו שלא נשרפו אלא נשארו

אל עבר ליז'ענסק. כאשר הגיעו אל אם הדרך, בטרם נפרדו לשלום נענה הזקן ואמר לרר"ד שני דברים מן הראוי לאדם לזכור תמיד, ואלו הם.

א. כאשר רוצים לחבר שני עצים אחד לחברו, ובאחד מהם יש 'בליטה' הבולטת אל מחוץ לקרש, העצה היעוצה לחזור 'שקיעה' בקרש השני, וכך יוכלו להתחבר שני העצים אחד אל אחד והיו לאחדים, ובא לרמז לכל אחד באשר הוא שכשברצונו להתחבר עם ידידיו וחבריו באהבה, אחווה, שלום ורעות, עצתו שיעשה שקיעה בעצמו, ויותר משלו לצורך רעהו, ועל ידי כך יזכו לאחדות השלימה והראויה.

ב. תחת אשר תעמוד ותפשפש במעשי רעך, בדוק וחקור במעשי עצמך, ואז תמצא 'דברים הרבה' שעליך לתקנם, וממילא כבר ייחשב רעך לצדיק גמור בעיניך. מיד אחר הדברים האלה פרח לו האיש, ונתברר כי הנה הוא אליהו זכור לטוב.

פעם ניצב יהודי עני ודל לפני הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בפרוס חג הפסח, ותינה בפניו על כי זה זמן רב לא בא דבר מאכל לפיו, מיד לקח הרה"ק את המצות השמורות שהיו מונחים לו במקום מיוחד, והכין מהם מטעמים לאותו עני שאכל וחי לבו. בינתיים שבה הרבנית מחוצות והבחינה בנעשה, הדבר היצר לה מאד ותשאל את הרבי, מדוע קיבל העני את המצות השמורות עליהם עמל הרבי ביגיעה עצומה. נענה הרה"ק ואמר לה, היכן כתיב בתורה ענין 'מצות שמורות' בפסוק בפרשתן (יב ז) 'ושמרתם את המצות' (פסחים לח:), והרי מאותו הפסוק למדו ג"כ 'מצווה הבאה לידך אל תחמיצנה' (מכילתא בא), על כן קיימתי דרשת חז"ל זאת ולא החמצתי את המצווה אלא מיהרתי לתת את המצות לפי האביון. נמצאנו למדים עבודת המידות והטבה לזולת מהי... לתת איש לרעהו את כל השמור עבורנו... ל. נוראות ביאר הרה"ק ה'נחל יצחק' מזוטשקא זי"ע (פר' שמות) מה שאמר משה 'אכן נודע הדבר' (ב יד) בהקדמת דברי הרה"ק ה'קדושת ציון' זי"ע הי"ד במעשה דמרים שלקתה בצרעת על שדיברה במשה, וכבר ידועה הקושיא מדוע רק מרים נענשה ולא אהרן אף ששניהם דיברו, וכדכתיב (במדבר יב א) 'ותדבר מרים ואהרן במשה', אלא, כי מעלה יתירה מצינו בו באהרן ב'אהבת ישראל' עד לאין ערוך, הוא היה 'אוהב שלום ורודף שלום' (אבות א טו), וביה כתיב (ד יד) 'וראך ושמח בלבבו', על כן בראותו את צרעתה של אחותו מרים כאב לבו ותאבל נפשו ונחשב לו כצער גדול יותר מצערה של מרים בצרעתה, וכבר אין צורך שילקה בפועל... כיו"ב מבאר ה'נחל יצחק', משראה משה רבינו שיש 'דלטורין' בין בני ישראל, וכלומר, שאין מדרגתם ראויה בעיניי אהבת ישראל, אז אמר 'אכן נודע הדבר' מדוע הם 'סובלים' שעבוד קשה כל כך, כי אילו היו אוהבים זה את זה ומיצרים אחד בצערו של חברו כבר היו מגיעים מזה זמן רב לקצבת סבלותם, שהרי אז היה נחשב לכל איש מישראל כסבל של שישים רבוא כאחד, וכבר היו נגאלים.

עליו מלעילא רחמים גדולים. וכך ביאר הרה"ק מולאמשוב זי"ע את הפסוק האמור בפרשתן (יא ב) 'דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב', וכפשוטו הכוונה שישאלו בני ישראל מן המצריים, אכן תימה רבתי יש כאן, וכי היו המצריים 'ידידים' של בני ישראל עד שניתן לאמור עליהם 'רעהו' [ומה עוד שהלא מצינו בש"ס ש'רעהו' ממעט נכרי], אלא כך הוא ביאור הכתוב 'וישאלו איש מאת רעהו' היינו שישאלו כל אחד מ'רעהו' הישראלי, ועל ידי שינהגו הם ב'עין טובה' וברחמנות אחד כלפי השני יתעורר עליהם רחמים שגם המצריים ישאלו להם כלי כסף וזהב.

ויהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוכה לצאת מ'מצרים' כל אחד ואחד בדידיה הן בגשמינות^{לא} והן ברוחניות, לעלות ולהתעלות מעלה מעלה בימים הללו, ובקרוב יבוא לציון גואל.

לתוך האש, על כן נחשבת מסירות נפשם של הכלבים גדולה יותר מהצפרדע.

אף אנו נוסיף ונאמר שמצינו עוד ב' מיני בעלי חיים שקבלו שכרם - והם, ה'חמור', שבעבור שנשא את משאות בני ישראל בצאתם ממצרים זכה שמקיימים בו מצוות 'פדיון פטר חמור' (בכורות ה:). וללמדנו עד כמה גדלה מעלת הנושא בעול עם חברו, שאפילו חמור שהוא מין בהמה טמאה עלה ונתעלה להיות קודש משום שעזר לישראל לשאת משאם. ולעומת זאת ה'כינים' לא קבלו שכר אף שגם הם עשו רצון הבורא, כי הנוגס בבשר רעהו לעולם לא יקבל שכר על זה אף אם עשה בזה רצון ה'.

זהמרחם על הבריות זוכה שמרחמים עליו מן השמים, וממילא האיש הנצרך לרחמים אזי הדרך פתוחה בפניו להרבות ברחמים על אחרים ועי"ז יתעורר

לא. וכמו שאמרו 'דורשי רשומות' לרמז בשם החודש שאנו עומדים בו - 'שבט', שהוא ר"ת שמרם ברכם טהרם, וכן ר"ת שנתבשר בשורות טובות, וכבר המליץ הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע בלשון הפסוק (תהילים קה לו) 'ואין בשבטיו כושל', שבטיו מלשון 'שבט', כי הזמן מסוגל ש'אין למו מכשול'...